

Az Ásványtár állapota 1914-ben.

Az elmúlt 1914-ik év a világtörténelemben páratlan háború felejthetetlen emlékeit hagyta hátra. Hisz a háború a kultúra fegyvereivel harcol a kultúra ellen, a tudományos gyűjtemények pedig a kultúrának érzékeny, mint a szomszédos Galicziából szivárgó hírek is bizonyítják, könnyen pusztuló virágai.

Mindjárt a háború kezdetén a harctérre került az egyetemi Ásvány- és Földtani Intézetnek Ásványtárunkban is tevékeny személyzete közül Dr. Balogh Ernő I. tanársegéd és az intézet mind a két szolgálója. Azután katonai kiképzetésük céljából be kellett vonulniuk Tulogdi János és később Szász Károly intézeti gyakorlóknak.

Ásványtárunknak is helyiségül szolgáló múzsák székhelye: a központi Egyetem, a kegyesrendi tudományos intézmények, az egyetemi Menza a hadfiak tanyája lett. Talp alá való, lelkesítő nóták váltották fel a tudományos negyednek megszokott csendjét. A megtámadott haza védelmére siető harcosok általános lelkesültsége mellett bizony sok megindító családi jelenet is ment végbe Ásványtárunk előtt, a hol nagyon sok felvirágozott vitéz harcos örökre búcsúzott el fiatal, bánatos feleségétől és apró gyermekeitől.

Mi többiek, itthonmaradtok tőlünk kitelhető minden erővel iparkodtunk pótolni a hiányzó erőket. Az lebegett szemünk előtt, hogy ha még olyan nagy mértékben megerősítjük is magunkat, akkor is messze maradunk az ellenséggel szemben küzdő és nélkülöző társaink megett.

Rövidesen megsebesülve haza került Dr. Balogh Ernő, a ki egyébként időközben a gyergyószentmiklósi állami főgimnázium tanárává neveztetett ki. Majd betegen jött vissza előbb Szilágyi Márton, később Gergely György szolga, utóbbi 3 golyótól származó sebbel és rheumás lábbal.

E nélkül a háttér nélkül Ásványtárunk múlt évi történelmének sok része érthetetlen maradna. Ki tudná megmagyarázni, hogy Ásványgyűjteményünk kiállítási régi szekrényeinek por ellen való alapos átdolgozása és belső részének újrafestése, a kiállított tárgyak gondos megtisztítása, — ez a fontos munka, a melynek kezdetéről múlt évi jelentésemben már megemlékeztem, amelyet ez évben nagy buzgalommal és körültekintéssel folytattunk augusztus hóig, — miért szakadt félbe éppen a 2 aranyszekrény befejezése előtt, holott ez a két speciálisan erdélyi tárgyú, igen nagy értékű szekrényünk legalább is annyira rászorul az átdolgozásra, mint a többiek. A hirtelen kitört háború elvitte tőlünk e munkában, ez idő szerint pótolhatatlan asztalosunkat, Gergely Györgyöt. Örülünk, hogy e

fáradtságos munkának, a mellyel külső formájában oly sokat nyert Ásványtárunk, túlnyomó nagy része elkészült. Dicséretére válik Szent pétery dr. adjunctusnak, a ki ezenkívül az új tárgyak katalogizálásának és beosztásának munkáját is végezte, valamint Gergely György és Szilágyi Márton szolgáltnak.

Miután a rendezés és tisztogatás munkája a befejezés előtt megakadt, a tudományos feldolgozás terére koncentráltuk erőnket. Így sikerült a „Múzeumi Füzetek“ együttes megjelenése idejéből hátramaradt évfolyamait úgy pótolni, hogy az Ásványtár már most semmivel sincs hátralékban. A ki tudja, hogy a megfogyatkozott tudományos munkaerő és a rendkívül nagy nyomdai nehézségek mellett mit jelent 12 ív, 3 tábla, 1 térkép és 1 rajzból álló füzetnek városunkban való megjelentetése, az látni fogja, hogy a háborús bonyodalmak nem hogy megbénították volna, hanem fokozták tevékenységünket. Ezt mutatja jelentésem végén olvasható sorozata az Ásványtár tárgyairól megjelent tudományos dolgozatoknak.

Értesítőnk révén a múlt évi jelentésben felsorolt 53 társulaton kívül újabban a következő társulatokkal léptünk csereviszonyba: Senckenbergische Naturforschende Gesellschaft, Frankfurt a. M. Verein für Naturkunde in Österreich ob. d. Enns, Linz.

Mineralogisch—Geologisches Institut, Groningen.

Public Museum of the City, Milwaukee.

Muzejsko društvo za Krajsko, Laibach (Ljubljani).

Imperial Geological Survey of Japan, Tokyo.

Geologisch—Mineralogisches Museum für Nord und Nordwestböhmen, Aussig.

Maryland Geological Survey, Baltimore.

Iowa Geological Survey, Des Moines.

Bibliothèque de l'Université, Jassy.

Naturforschende Gesellschaft, Emden.

Egészen véve tehát Ásványtárunk életében nem jelent nagyobb bénulást a kultúra munkásainak a harcztérre vonulása. Ellenben biztosan reméljük, hogy a kivándó győzelem örvendétes fellendülést és szebb jövőt hozand hazai kulturánkra, ami Tárunk érdekében is olyan nagyon kívánatos.

A közönséggel is fenntartottuk régi jó összeköttetésünket. A személyzet hiánya abban sem akadályozott meg, hogy gyűjteményünket a megszokott vásár- és ünnepnapjaink idejében nyitva tarttuk. A nyitás és a tisztogatásnál Pázi József intézeti praeparator mellett Moldován János kari szolga segítségét vettük igénybe. Látogatóink száma az 1914. év folyamán 712 volt.

Feles példányainkból a hozzánkfordult 3 tanintézetnek összesen 75 gyűjteményi tárgyat adhattunk. Viszont ajándékképpen összesen 123 tárgyat kaptunk. Hálás köszönettel emlékezünk meg itt is elsősorban a Rimamurány-Salgótarjáni Vasbánya Részvénytársaságról azért, hogy kérésünkre Fabinyi József dr. mérnök úrnak közbenjárásával 102 becses hazai gyűjteménytárgyat adományozott. Köszönetünk a közbenjáró mérnök urat is illeti. Köszönetet mondunk

továbbá dr. Ferenczi Istvánnak, idősbb Ferenczi Istvánnak, Kelemen Lajosnak, a Magyar Államvasútak temesvári osztálymérnökségnek, Schildbach Júliának, illetve az ő ajándékát közvetítő Dr. Békési Károlynak, Dr. Györfly Istvánnak, Gr. Teleki László Gyulának és Dr. Szádeczky Gyulának ajándékaikért. Teljes évi szaporodásunkról egyébként az alábbi kimutatás nyújt képet.

Az Erdélyi Nemzeti Múzeum Ásványtárának gyarapodása 1914-ben.

1. Gyűjtés útján.

	Ásvány	Közet	Kövület
Dr. Szádeczky Gyula gyűjtése:			
Erdélyi Medenczéből: Kolozsvár, Szucság, Felek, Papfalva, Kóród, Kolozs, és Kajántó környékéről	8	112	22
Persányi hegységből: Olthévíz, Hidegkút, Köpec, és Baróth környékéről	2	30	4
Hargita hegységből: Nagymorgó, Bálványosfürdő és Tusnád környékéről	4	57	—
Gyimesi hegységből (Keleti Kárpátok): Lóvész, Gyimesfelsőlok és Csikgyimes környékéről	2	26	—
Gyergyói havasokból: Gyergyószentmiklós, Gyergyódlítró és Gyergyóvárhegy környékéről	4	29	3
Tokaj-Eperjesi hegységből: Sárospatak, Végardó, Károlyfalva, Petraho és Bodrogolaszi környékéről	6	22	—
Németországából: Andernach, Niedermendig, Brenk, Ettringen és Weibern környékéről	1	20	—
Dr. Szentpétery Zsigmond gyűjtése: Kolozsvárról a Kismező és Honvéd-útczából	—	11	—
Az Aranyos mentéről, Borrév és Aranyosbánya közt és Orest, Bélavár környékéről	38	73	—
Túri hasadék környékéről	1	19	—
Persányi hegységből: Alsórákos és Mátéfalva környékéről	—	23	—
Dr. Ferenczi István gyűjtése: Erdélyi medencéből: Kolozsvár, Szucság és Méra környékéről	—	37	2
Inovecz hegységből és Dévény, Újbánya környékéről	—	21	4
Schranz János gyűjtése: Borostyánkő és Németújvár környékéről	7	5	—
Szász Károly gyűjtése: Torja, Bükkszád és Bálványosfürdő vidékéről	2	85	—
Gyűjtésből származó gyarapodás	75	570	35

Ajándékozás útján:

	Ásvány	Közet	Kövület
Id. Ferenczi Istvántól: Báznafürdőről --- -- --	1	—	—
Dr. Ferenczi Istvántól: Korondfürdőről --- -- --	11	—	—
Dr. Győrffy Istvántól: Algyógyfürdőről --- -- --	—	1	—
Pataki Andrásról: Magyarsárorsról --- -- -- --	—	4	—
Magyar Államvasútak temesvári osztálymérnök-ségétől: Temesvárról --- -- -- --	—	—	2
Rimamurány—salgótarjáni vasbánya r.-t.-tól: az alsószalánki, alsótelki, sajóvölgyi, alsósajói, felsősajói, oláhpataki, dobsinai, rákosbányai, luciabányai és vashegyi vasbányákból	59	43	—
Schilbach Juliától: Dr. Békési Károly közvetítésével: Schlaggenwaldból és Harlauból ---	2	—	—
Dr. Szádeczky Gyulától: Sziciliából --- -- --	1	—	—
Gróf Teleki László Gyulától: Magyarszentpálról	—	1	—
Ajándékozásból származó gyarapodás	74	49	2

3. Meghatározásra küldött anyagból:

	Ásvány	Közet	Kövület
Máthé Lajostól: Kazán szoros környékéről ---	1	2	—
Meghatározásra küldött anyagból gyarapodás	1	2	—

4. Vétel útján:

	Ásvány	Közet	Kövület
Hangay Oktáv kolozsvári tanártól --- -- -- --	—	1	—
Freibergi bányászakadémia ásványraktárától ---	10	—	—
Grebel et Co genevei cégtől --- -- -- -- --	57	106	—
Szabó Mihály zsoboki lakostól --- -- -- -- --	—	—	1
Foote philadelphiai cégtől --- -- -- -- --	12	—	—
Thuma brüxi ásványkereskedőtől --- -- -- --	2	—	—
Dr. Krantz F. bonni ásványkereskedőtől --- --	1	—	—
Moldován János kolozsvári lakostól --- -- --	—	—	1
Tyúkosi Károly kolozsv. keresk. 1 vegyestárgy	—	—	—
Vételből származó gyarapodás	82	107	2

5. Csere útján:

	Ásvány	Közet	Kövület
Bányai János abrudbányai polgári iskolai tanártól	21	7	16
Csere útján a gyarapodás	21	7	16

Az 1914. évi gyarapodás volt tehát összesen 253 drb. ásvány, 734 drb. közet, 55 drb. kövület, 1 drb. vegyes tárgy, tehát 1044 drb.

Cserébeadtunk:

	Ásvány	Közet
Bányai János abrudbányai tanárnak --- --- --- --- ---	6	4
Sárospataki református főgimnáziumnak --- --- --- --- ---	31	9
Cserébeadtunk tehát	37	13

Feles példányainkból elajándékoztunk:

	Ásvány	Közet
Kolozsvári állami felsőbb leányiskolának --- --- --- --- ---	20	—
Kolozsvári református főgimnáziumnak --- --- --- --- ---	15	—
Elajándékoztunk tehát	35	—

Ásványtárunkkal kapcsolatban Erdély földjére vonatkozó 1914. évi irodalom.

Múzeumi Füzetek. Az Erdélyi Nemzeti Múzeum Ásványtárának Értesítője, II kötet 1 szám. 1—143 lap; 6 képpel, 5 táblával és 1 geológiai térképpel. Magyar és német nyelven.

II kötet 2 szám. 145—333 lap. 1 képpel 3 táblával és 1 térkép-vázlattal. Magyar és német nyelven.

Dr. Szádeczky Gyula: Adatok az Erdélyi Medence tektonikájához.

Földtani Közlöny. XLIII. köt. 405—416 lap. Budapest 1913.

” ” Beiträge zur Tektonik des Siebenb. Beckens. Földtani Közlöny. Bd. XLIII. p. 481—494 Budapest 1914.

” ” A kanadai XII. nemzetközi geológiai kongresszus. Földtani Közlöny. XLIV. köt 1—26 lap. Budapest 1914.

” ” Über den XII. internationalen Geologenkongress in Kanada. Földtani Közlöny. Bd. XLIV. p. 105—122. Budapest 1914.

” ” Amerikai tapasztalatok. Uránia XV. évf. 4. sz. 153—161 l. Budapest 1914.

” ” Újabb geológiai megfigyelések Kolozsvár környékén. Előadta az E. M. E. természet-tudományi szakülésen 1914. V. 22.

” ” Tufatanulmányok Erdélyben. I. rész: Kolozs tufavonulatai. 1 táblával és 1 képpel. Múzeumi Füzetek. Az E. N. M. Ásványtárának Értesítője. II köt. 2. sz. 201—234 lap.

” ” Tuffstudien in Siebenbürgen. I. Teil: Die Tuffzüge von Kolozs. Mit 1 Tafel u. 1. Kartenskizze. Múzeumi Füzetek. Mitteilungen a. d. Mineralogisch—Geologischen Sammlung d. Siebenb. Nat. Mus. Bd. II. No. 2. p. 295—333.

- Dr. Szentpétery Zsigmond: Adatok Kolozsvár ősemlőseinek ismeretéhez. 2 táblával, 5 szelvénnel és 1 térkép-vázlattal. Múzeumi Füzetek. Az E. N. M. Ásványtárának Értesítője. II. köt. 1. sz. 48—77 lap Kolozsvár 1914.
- ” ” ” Beiträge zur Kenntnis der pleistocänen Säugetiere von Kolozsvár. Mit 2 Tafeln, 5 geol. Profilen u. 1 Kartenskizze. Múzeumi Füzetek. Mitteilungen a. d. Mineralogisch—Geologischen Sammlung d. Siebenb. Nat. Mus. Bd. II. No. 1. p. 125—143.
- Dr. Balogh Ernő: Nem egykörös tengelyű ikrek általános előfordulása a porphyrcarcok között. 2 táblával s egy ábrával. Múzeumi Füzetek. Az E. N. M. Ásványtárának Értesítője. II. kötet. 2. szám. 145—200 lap.
- ” ” Allgemeines Vorkommen von nicht parallelachsigen Zivillingen unter den Porphyrcarzen. M. 2 Tafeln u. 1 Figur. Múzeumi Füzetek. Mitteil. a. d. Min. Geol. Samml. d. Siebenb. Nat. Mus. Bd. II. No 2. p. 235—294.
- Dr. Ferenczi István: Die geologischen Verhältnisse der Umgebung von Zalatna mit besonderer Rücksicht auf die tertiären Eruptivgesteine. M. 3 Tafeln u. 1 geol. Karte. Múzeumi Füzetek. Mitteilungen a. d. Mineralogisch—Geologischen Sammlung d. Siebenb. Nat. Mus. Bd. II. No. 1. p. 79—124.
- Dr. Vadász Elemér Múzeumunk mediterrán tuskébőrűit határozta meg és eredményeit: „Magyarország mediterrán tuskébőrűi“ címen a Geologica Hungarica I. kötete 2. füzetében (1—161 lap) tette közzé

Dr. Szádeczky—Kardoss Gyula.